

KLIMATALLIANSEN

Den samlade vetenskapen förklarar att livet på jorden är hotat. Politiker, väljare, vi alla måste inse allvaret, se framåt och sätta planeten i centrum. Nu krävs ansvar och framsynthet. I många årtionden har vi sett hur klimatförändringarna och hoten mot biologisk mångfald accelererat - men mötts av relativ tystnad eller vaga åtgärder. Idag brinner världen! Djur och växter offras för våra orimliga krav och livsstilar. Det är hög tid att lägga alla åsiktsskillnader åt sidan och kroka arm - över alla politiska skalor, alla trosbekännelser och alla språkbarriärer. Vi kan inte vänta längre. Nu krävs en allians med den levande jorden runt oss och alla kommande generationer. Kraven på förändring måste vara skarpa, långtgående och radikala. Omvälvande. I ett surrealistiskt inferno av förnekelse och passivitet är detta det enda realistiska. En allians för klimatet!

Hot och möjligheter

Coronakrisen har blottlagt grundläggande brister i samhällets beredskap. Den visar oss också tydligt vårt ömsesidiga beroende på en liten planet. Virusets framfart har lämnat många människor i djup sorg och saknad, men samtidigt gjort oss medvetna om vår stora sårbarhet. En sårbarhet som gäller för pandemier och andra globala katastrofer. Ingen är säker förrän alla är säkra.

Behovet av långsiktighet i politiken, i samhällets styrning och beredskap har aldrig varit större. Ett ledarskap stort nog att hantera problem och risker, som snabbt kan utvecklas till svåra kriser är mer efterlängtad än någonsin.

Klimatkatastrofen är mänsklighetens svåraste utmaning. Därtill kommer utarmningen av våra livsuppehållande ekosystem och den mycket snabba förlusten av biologisk mångfald.

Dessa stora utmaningar finns att lösa i en värld där skulderna idag uppgår till mer än 350 procent av den globala bruttonationalprodukten (BNP) och riskerna för en finansiell kris är tydliga. Bankernas rätt att tämligen fritt skapa nya pengar har också bidragit till att öka klyftorna.

Konsekvenserna av den snabba utvecklingen av så kallade disruptiva (omvälvande) teknologier – först och främst digitaliseringen - är svåra att överblicka. De kan bidra till att lösa problem och öka välbefindandet i världen, men rymmer också betydande risker.

Kunskapen om klimatuppvärmningen är omfattande och har påtalats länge. Vi vet vad som behöver göras. Vi har insikterna och mycket av den teknik som krävs. Omställningen kommer att kosta på – i form av finansiella resurser, ändrad livsstil och nya konsumtionsvanor. Men kostnaderna och påfrestningarna av att inte ställa om är mångdubbelt större. Omställningen är inget val. Den är en nödvändighet.

Utformningen av världens politiska och ekonomiska system förmår idag inte säkra en långsiktig hållbarhet. Industrialism och marknadsekonomi frigör förvisso krafter som skapar ett betydande välbefindande för många, men marknaden ger ingen röst åt naturen, inte heller åt framtida generationer. Kostnaderna för föroreningar, instabilt klimat, förlusten av biologisk mångfald och utarmningen av centrala ekosystem läggs idag på samhället och medborgarna.

Vi vet redan idag att många av målen för FN:s Agenda 2030 inte kommer att nås. För att undvika en accelererande klimatkatastrof och kollaps för livsviktiga ekosystem krävs mod, djupgående reformer, nytänkande och ett mycket tätt samarbete mellan olika samhällsnivåer och sektorer.

Det är hög tid att reformera systemen! De små justeringar som de nationella politiska ledarskapen hittills genomfört räcker inte alls. Det måste ersättas med radikala systemförändringar i finanssektorn, energiproduktionen, industrin, transportsektorn, byggandet och jord- och skogsbruket. Dessa genomgripande förändringar är absolut nödvändiga om världen skall ha en chans att nå målet om nollutsläpp före år 2050.

Klimatalliansens krav är nettonollutsläpp i Sverige i tidsspannet 2035 - 2040.

Från upplysning till förändring

Omvälvande samhällsförändringar börjar nästan alltid med nya, banbrytande idéer. Den vetenskapliga revolutionen och upplysningstiden på 1700-talet innebar ett brott med kyrkans och feodalherrarnas makt. Kunskapen sattes i centrum. Idéer växte fram som lade grunden för demokratin och utvecklingsoptimismen. Resultaten av allt detta har varit imponerande. Ändå står vi inför mycket stora problem; flera miljarder människor lever fortsatt i stor fattigdom och den ekologiska balansen hänger på en skör tråd.

Utmaningen är att i tid åstadkomma den stora utsläppsminskning som krävs. Parisavtalet var ett steg i rätt riktning. Men världen går för långsamt fram. Med de utsläppsminskningar som hittills beslutats riskerar vi enligt IPCC en uppvärmning på minst 3,5 grader vid seklets slut. Risken för att detta initierar en skenande uppvärmning genom självförstärkande processer är överhängande.

FN:s klimatpanel, IPCC, understryker i sin senaste rapport att mänskligheten nu har extremt kort tid på sig på sig för att kunna uppfylla Parisavtalets centrala mål - max 1,5 graders uppvärmning. Ytterligare drygt 400 miljarder ton koldioxid kan maximalt släppas ut globalt om målet ska kunna infrias, med sextiosex procents sannolikhet. Hur kan vi nöja oss med att chansen är två på tre för att vi ska undvika en kris med så förödande konsekvenser?

Om vi i Sverige tillåter oss att följa samma utsläppsbana som hittills är vårt utsläppskonto tomt vid nästa mandatperiods slut – 2026. Om konsumtionens påverkan inkluderas blir kraven på Sverige ännu hårdare.

Klimatkatastrofen och förlusten av biologisk mångfald är de stora ödesfrågorna. Samordnade internationella insatser är helt nödvändiga och en proaktiv EU-politik måste ges allt stöd. Samtidigt har varje land ett ansvar att svara upp mot Parisavtalets krav och genom innovativa åtgärder föregå som ett gott exempel för resten av världen.

Det är redan för sent att förhindra allvarliga konsekvenser i form av fler extrema väderhändelser, livshotande torka, översvämmade kustområden och fortsatta förluster av biologisk mångfald. Men, det är inte för sent att med gemensamma krafter begränsa konsekvenserna och förhindra att uppvärmningen skenar och vitala ekosystem kollapsar.

Samhällets utveckling måste fortsätta! Den nya tiden är en förändringarnas tid.

- Politikens fixering vid ekonomisk tillväxt, mätt som ökning i BNP, måste ge plats för en utveckling där välfärd och välbefinnande står i centrum. Det förutsätter kvalitativa mått och indikatorer, inte en fixering vid kvantitativa produktionsmål.
- De stora ödesfrågorna kan bara lösas om politik och förvaltning frigörs från dagens "stuprörsmodeller" och utpräglade kortsiktighet. Det gäller även forskning och högre utbildning. Samtidigt behöver den etiska basen för beslutsfattandet bli mer framträdande.

Det förändrade Sverige. En ny berättelse.

Vi som stödjer Klimatalliansen vill kraftigt påskynda omställningen till en ekonomi som säkerställer de fundamentala behoven av friska ekosystem och ett stabilt klimat. Den korta tiden fram till år 2030 är helt avgörande om vi skall kunna undvika en accelererande klimatförändring och en långsiktig kollaps av våra viktigaste ekosystem.

Sveriges klimatmål ansågs vara bland de mest framsynta och radikala i världen när de klubbades. Men den senaste forskningen visar att ambitionsnivån inte räcker till. Problemet är dubbelt eftersom de åtgärder som politiken hittills vidtagit för att möta klimatlagens mål inte heller räcker till. Paradoxen är att både regeringen och flertalet politiska partier förklarar att klimatförändringen måste betraktas som ett nödläge, dock utan att vidta åtgärder som svarar upp mot nödläget.

Forma statsförvaltningen för krishantering.

Klimatalliansen kräver en genomgripande reform av regeringskansliets, statsförvaltningens och riksdagens organisation. Det svenska samhällets förmåga att hantera komplexitet och därmed kunna agera långsiktigt och proaktivt måste stärkas. Ledarskapets kortsiktiga och begränsade fokus måste brytas till förmån för en organisation där systemsyn och helhetstänkande är bärande. Denna förändring måste ske på samhällets alla nivåer. I regioner och kommuner sker det konkreta arbetet med klimatomställningen, därför bör en motsvarande reformering ske även där.

Statsförvaltningen bör förberedas för katastrofhantering, med korta beslutsprocesser för klimatfrågorna. Formella hinder måste undanröjas för att möjliggöra historiskt stora investeringar i klimatomställningen. Det finanspolitiska ramverket måste förändras. I Statsrådsberedningen bör en kvalificerad grupp inrättas, som under statsministerns ledning organiserar och samordnar regeringens insatser. Klimatomställningen måste påbörjas omgående och ske snabbt.

Vi utmanar härmed Sveriges politiker och företagsledare med 15 tunga krav och åtföljande delpunkter. Arbetet med dem måste påbörjas nu och uppvisa synliga, mätbara resultat vid utgången av mandatperioden 2022- 2026.

1. Skärp klimatmålen

- Skärp klimatmålen väsentligt och komplettera med en nationell koldioxidbudget som bryts ner på regional och kommunal nivå. Sverige ska nå netto nollutsläpp senast i tidsspannet 2035 - 2040. Det innebär en reduktion av växthusgaserna med minst 10 procent årligen.
- Ett uppdaterat klimatramverk måste komma till stånd utan nya tidsödande utredningar.

2. Bryt kortsiktighetens förbannelse i ekonomin

- Ändra bestämmelserna i Aktiebolagslagen så att styrelse och VD har specifikt ansvar för bolagets påverkan på miljö och klimat samt affäretiska risker.
- Beskatta kortsiktiga vinster väsentligt hårdare än kapital som investerats långsiktigt.
- Förbjud att bonusar inom företagsamheten är knutna till börskursen.
- Redovisning av investeringar och utlåning till fossila ändamål bör vara obligatoriskt för finanssektorn.

3. Påskynda elektrifieringen

- Öka produktionen av både sol- och vindkraftbaserad el. Rikta särskilt fokus på havsbaserad kraft. Planeringsramen för vindkraft bör sättas till minst 150 TWH. Ge samtidigt kraftfullt stöd till energieffektiviseringar på alla plan.
- Genomför radikala förenklingar av tillståndsprocesserna, samtidigt som viktiga naturvärden skyddas.
- Öka takten i utbyggnaden av kraftnäten och ge statligt stöd till de nya metoder för lagring av kraft och effekt som utvecklats, exempelvis batterier och nätlagring.
- Elektrifieringen av fordonsflottan bör påskyndas och siffror och årtal för kvotplikten justeras. Ökad inblandning av hållbara biodrivmedel krävs under en övergångsperiod. Risken är dock att skogsråvaran inte räcker till med hänsyn till vikten av kolinlagring i skogen. Ekvationen kräver att elektrifieringen skruvas upp samtidigt som reduktionspliktens kvoter 2020–2030 skrivs ned.
- Försäljningen av fossildrivna fordon bör stoppas senast 2030.
- Järnvägsnätet behöver rustas upp och byggas ut.
- Framställ grön vätgas i stor skala för lagring och produktion av el.
- Öka takten i utbyggnaden av laddstolpar. Kommunerna bör ta ansvar för utbyggnad och information.
- Öka skatteavdraget vid investeringar i solpaneler.
- Skapa skyndsamt ett robust system för återvinning av batterier och mineral i elbilar, vindkraft och solpaneler.

4. Öka antalet kolsänkor

- Ställ krav på klimatomställning av svenskt skogsbruk genom ett större inslag av kalhyggesfria metoder, premiera markägare som senarelägger avverkningarna för att öka kolinlagringen i skogen, öka andelen byggråvaror med träprodukter samt skydda mer gammelskog – en fråga av stor betydelse för både biologisk mångfald och de rennäringen.
- Inför ett system där ersättning ges till bönder som binder kol i marken.

- Återställ och bevara våtmarker.
- Stimulera klimatsmart nötdjursbete på naturbetesmarker med hög biologisk mångfald.

5. Börja mäta rätt saker

- Låt kvalitativa mål kring välfärd och välbefinnande – som god hälsa, meningsfulla jobb, rättvis fördelning, friska ekosystem och stabilt klimat - vara styrande.
- Anslut Sverige till The Wellbeing Economy Alliance (Nya Zeeland, Skottland, Wales, Island och Finland).

6. Utnyttja nya, omvälvande tekniker

- Tekniksprång är en viktig del av omställningen. De nya investeringarna i fossilfri batteri- och stålproduktion är löftesrika, även på global nivå.
- Samverka med ny teknik som AI, nanoteknik, bioteknik och kognitiv teknologi för att utveckla nya sätt att möta människors behov, bland annat av karaktären upplevelser. Policyramverk behövs för att styra utvecklingen av dessa omvälvande teknologier på ett för samhället positiva sätt.
- Ge särskilt stöd för att de nya teknologierna ska bidra till klimatomställningen.

7. Satsa på skatteväxling

- Genomför snabbt en skattereform med fokus på sänkta skatter på arbete och ökad beskattning på kapital, konsumtion samt uttag från naturen, inklusive utsläppen av växthusgaser.
- Låt intäkterna från lantbrukets dieselskatt återgå till näringen i form av investeringar i grön teknik.
- Låt skatteintäkterna från vindkraftsproduktion tillfalla berörda kommuner.
- Balansera negativa effekter för en rättvis omställning med insatser för boende i glesbygd samt för dem som drabbas av strukturförändringarna på arbetsmarknaden.

8. Driv på för ökad resurseffektivitet och en cirkulär ekonomi

- Driv på övergången från linjära till cirkulära produktionsmodeller.
- Skapa kostnadsstrukturer som gynnar cirkulära materialflöden, genom skatteväxling och slopad moms på återvunna material.
- Inför designkrav som ökar produkters livslängd – inklusive möjligheter att reparera och uppgradera – samt underlättar möjligheterna att återanvända och återvinna ingående material.
- Den offentliga upphandlingen uppgår till cirka 800 miljarder kronor årligen och ska systematiskt användas för att minska utsläppen och resursanvändningen.

9. Gör finansmarknaden grön

- Etablera och finansiera en grön investeringsbank som underlättar såväl offentliga som privata investeringar i ny teknik, nya produkter och i en resurseffektiv produktion.
- Stoppa pensionsfondernas och försäkringsbolagens finansiering av utvinning och framställning av fossila produkter. Styr i stället dessa pengar till hållbara investeringar.
- På sikt skall alla banker vara "gröna".

10. Fördjupa demokratin med kunskap och engagemang

- För att Sveriges klimatomställning i en snabbt föränderlig tid ska lyckas, måste demokrati och delaktighet både fördjupas och "speedas upp".
- Avsätt en "folkbildningsmiljard" för folkbildning om klimat och biologisk mångfald.
- Stärk skolans undervisning om relationen mellan människa och natur.
- Skapa starkare delaktighet och större inflytande genom medborgarråd.
- Genomför stora satsningar på kompetensutveckling och vuxenutbildning som tidigt hanterar effekterna av strukturomvandlingen på arbetsmarknaden.

11. Verka för en rättvis omställning

- Utan rättvisa kommer klimatomställningen att försvåras och försenas. Välfärdsklyftorna måste därför minskas, bl a genom en mer progressiv skattepolitik
- Avsätt tillräckliga resurser i tid för att stödja regioner och individer som riskerar att påverkas negativt av omställningens effekter.
- Utveckla förebyggande åtgärder för att minska risken för motsättningar mellan stad och land. Nätet av snabbbladdare på den svenska landsbygden ska byggas ut skyndsamt och med fullgod täckningsgrad, så att övergången från fossil- till elbilism blir både realistisk och attraktiv.
- Respektera samernas rättigheter och verka för en ökad dialog och ett meningsfullt inflytande vid beslut.

12. Minska konsumtionens klimatpåverkan

- Materialanvändningen orsakar minst hälften av koldioxidutsläppen och 90 procent av förlusten av biologisk mångfald. Samtidigt är ojämlikheten stor mellan olika länder. En genomsnittssvensk förbrukar årligen 10–15 gånger mer material än en medborgare i ett låginkomstland. Livskvalitet och välbefinnande rymmer många andra aspekter än materiell konsumtion. Materiella behov kan därtill lösas på ständigt nya och smartare sätt.
- Prioritera åtgärder som minskar konsumtionens negativa påverkan på natur och klimat, till exempel
 - Låt utrikesflyget betala sina verkliga kostnader,
 - Inför avgiftsfri kollektivtrafik på kommunal nivå,
 - Stimulera minskad konsumtion av industri-producerat kött (till förmån för vegetarisk diet och/eller naturbeteskött),
 - Skapa lägre materiella fotavtryck genom cirkulära materialflöden,

- Uppmuntra kulturkonsumtion och övrig "upplevelseindustri" (teater, film, musik, konst, sport, mm), bland annat genom sänkt kultur moms,
- Låt ökad produktivitet i ekonomin tas ut i form av kortare arbetstid.

13. Öka tempot i EU:s klimatomställning

- Sverige ska agera för en skärpning av EU:s politik för klimatneutralitet senast 2040 genom att införa koldioxidtullar, en skärpning av utsläppshandeln, ett omedelbart stopp för fossila subventioner inom OECD-området.
- Verka kraftfullt inom EU för en globalt pris på koldioxid, och i avvaktan på detta införa koldioxidtullar.
- Arbeta för en tredubbling av investeringarna i förnybar energi och energieffektivisering inom EU.
- Verka för en ökad beredskap för flyktingmottagande i spåren av klimat- och ekosystemkriserna.

14. Stöd en internationell konvention mot brott mot Naturen

- Stöd aktivt förslaget om ekocid som internationellt brott inom Romstadgan för Internationella brottsmålsdomstolen.

15. Öka klimatstödet till fattiga länder

- Flerdubbla stödet till låginkomstländernas klimatomställning och anpassning.
- Inför öronmärkt stöd till utvecklingsländer som avstår från att generera intäkter och jobb från sina skogar och i stället väljer att skydda dem.
- Inom ramen för fattigdomsbekämpningen bör utbildning av unga kvinnor och tillgång till reproduktiv hälsa prioriteras.